

ragadt tárgyat el nem bocsátja, míg álkapcsai ki nem szakadnak. Ezen ellenség igen közel áll hozzá, neve: ember.

Az ember örökös harczban áll az emberrel. Így volt az hajdan, így van ma is. Kérdezzétek meg történetkönyveiteket, miről szólnak azok? Arról talán, hogyan virágzott ez és ama' nemzet a' szent békében? hogy gyakorlá az igazság' törvényeit otthon és a' külföld iránt? hogy iparkodék boldogságra' eszközelt kifejteni otthon és kikölcsműzni másoknak? Csalatkoztok. Örökös háború, örökös hódítás, örökös elfoglalás az, mit lapról lapra olvastok, és a' történetíróknak is csak az újabb időkben jut eszükbe más valamit is megjegyezni a' népek' életéből, mint a' mi csak magasan csillog, többnyire fegyver, igen ritkán művészet és jog által.

Miről ismerjük a' persákat? Nemde hogy Asia' nagy részét bírván, Görögországot jöttek elfoglalni. Mi dicsértetik jobban a' helle-neknél, minthogy Maraton, Salamis, Plataeánál győztek? Miért bámulja Nagy Sándort a' pór is, minthogy kevés, de vitéz népével Asiát meghódította? Róma' híre nincs-e örökös elfoglalások' emlékével egybekötve? Atila nem azért világít-e ki a' közép korból, mivel Európát féken tartá 's Asia és Afrikával szövetekezett? Nem hadaiért és hódításaiért híres-e főképen Nagy károly, Árpád, Dsingisz, Timur, Solimán és Napoleon Bonaparte? És ezek mellett mi szerényen állanak csak az Epaminondasok, Washingtonok, a' művészek, költők és tudósok? És mellyik nép lön az által híressé, hogy a' jogokat virágoztatta otthon és terjesztette kívülre?

Vajda.

(Polytatása következik.)

Nyelvtudományi kalászk.

(Vége.)

Átmegyek az *ig'* származékaira. Az ige-határozó *a* jel-betűjével, vagy *en* ragjával kötve, leszen belőle: *igen* = valde, omnino; — maga az *el*-lé átváltozott *eg* azaz *ig* vettetés után, 's ezen felül még az *en* ige-határozati rag, leszen: *ig-el-en*, *iglen*, mi már nagyobb affirmatiót jelent, és *usque ad*, *usque in* értelmet ad. Mind *egyig* levágták még nem fejezi ki, hogy az *egyot* is levágták, de a' mind *egyiglen* levágták, úgy tetszik ne-

kem, már azt teszi, hogy *egy* sem maradt. —
A' mind *el* a' városiglan már legnagyobb affür-
matio.

Tahat' (tahát) igehatározó, *tunc* 24. stb.
Pestnél: oztan, Erdősinél: annak vanna; —
autem 41. — És a' falat után *tahát* heméné ő
belő sathanás = *et post buccellum introivit in*
eum sathanas 224. Erdősinél: *tahāg* = *ergo*.
— Élethben volt a' *tahát* szó még 1627-ben is,
de már miként ma, *ergo* kötszó jelentésben.
A' szönyi I. béke irományai közt, mellyeket
a' Tudománytárban közlék, többször előjő:
„És ha megh alkodhatunk ezen az dolgon, *ta-*
hat nem leszén szuksigh stb, ha penigh meg
nem alkhatunk, *tahat* mindjarást fell kölgyön.“
Véleményem szerint: *tahát* helyesh *tehát*-nál.
— Én ugyanis azt a' *to* gyök' származékának
nézem, melly a' sem té sem *to-vá*-ban még ma
is fen van. *To-á* hajdan egyaránt használtatott
a' *to-vá*-val, és *to-vab-bá*-val, *porro* értelem-
ben. Haraszti Mihály, aracsai porkoláb, írja
Báthory Andráshoz 1551ben: „Kérem nagch-
yagod kvvldon tvb (tübb) port es honat (ónat).
— *tva* (*tu-á*, *to-á*) kvvgolon nagchyagot(d)
zakalassokat“, — „*tuvaba* ezt býzonyával
irahatom“ — „*tvaba* hadyon nagchyagod ta-
nossagot (*tuábbá* adjon nagyságod tanóságot).
— Tudjuk, nyelvünkben a' *h*, *v* és *j* leh-betűk
milly gyakran felcseréltetnek és felcseréltettek
főként hajdanta egymással. — Révai eléggé
kifejté ezt Elab. Grammaticájában, tanúsítá a'
régi halottas beszédekben használt: *házoá*, *ke-*
gyelmé-hel, *hallá-va*, *feledé-ve* stb példákkal.
— Így a' *to-á*, *to-vá* és *to-há* kiejtések is fel-
váltva használtathattak, mellyekből az adver-
bialis *n*, vagy az ezzel egy erejű *t* betűvel
lett a' *to-án*, *to-ván*, *to-hán*, vagy *to-át*, *to-vát*
és *to-hát*, 's ebből könnyebb kiejtésért a' *ta-*
hát. — Hogy a' mikely-*en* és mihely-*t*, mind-
jár-*an* és mindjár-*t*, mindegy, nem szükség
fejtegetnem, — a' somogyi ottannag és itten-
neg sem egyéb, mint ottannan, ittennen, vagy
ottannat, ittennet. — Haraszti Mihály' lassú
nyelve még illyeket is ejt: „Eleget beszelek-
tünk, — bizonyával irahatom, — azt értjek
(értjük), hogy kehet (két) basa népe vagyon,
— nem tudom ha *behe* eresszem (*beereszszem*) ar-
vagy ne.“ — És épen ezek derítik fel, miként
jelenthet az ezen müncheni codexben kétszer
előforduló *tat* úgy = *etiam*-ot 's *utique*-t. —
Ezek szerint a' *tat* csak rövidítése a' *tahát*-

nak, miként a' *kehet*, *behe*, hosszítása a' *két*-nek és *be*-nek. A' *hát* csak esonkítása a' *ta*-*hát*-nak.

Jászay Pál.

Tanács az elméncz íróknak.

Az elménczség, melly a' képzeletek' nagy bőségeben 's élénkségeben áll, sok tekintetben nagyon becses ügyesség, de azt tanácslom, hogy azt az írók ne feleség, hanem szolgáléány gyanánt nézzék; 's ne felejtsek el egy öreg ember' azon tanítását, hogy a' hírnév' vágya kevés évek mulva meghül, 's az élet' különféle szükségei a' dicsőség' varázs képét a' lélekből kirekesztik 's hogy még azok is, kik hírnevet 's némi dicsőséget elménczség által nyerni szerencsések, utóbb, midőn lelkükben fenségeőbb és hasznosabb gondolatok támadnak, bánattal néznek vissza fiatal-korokbeli elménczkedéseikre. Egy jeles író ezt mondja: „A' bölcseség lesz ezután ohajtásim' tárgya, 's lemondok az elménczkedésről, melly kaczer szerető gyanánt józan gondolkodásomtól megfoszta 's bájoló karjai között velem legszebb időmet, életem' tavaszát haszontalanul eltékozoltatá. Idő' jártával megjózanodunk, 's buja szerető helyett feleséget veszünk 's azzal a' bölcseség' társaságában boldogabbul élünk.

E' mondás egy régi görög költész' történetére, velem egy algír lakos által közöltre, emlékeztet, mellyet az Homer' munkáinak egy kéziratához toldva talált. A' kéziratot Konstantinápolyból vitték el magokkal a' barbarok. A' költész' neve ki van szakadva. 'S én csak a' következő darabot fordíthattam le, mellynek szorgalmas olvasását, azoknak, kik az elménczkedést szeretik, nem lehet nem javasolnom.

Én, így szól azon költész, Görögország' Parnassus nevű hegye mellett egy igen kellemes tartományban születtem. Anyám, midőn velem viselős volt, nagyon kíváná a' babérgyümölcsöt; mikor még a' bölcsőben feküdtem, egy sereg méh szálla ajakimra a' nélkül, hogy bántottak volna. Ez annak jele gyanánt véteték, hogy nagy ember leend belőlem; 's minthogy már gyermekkoromban elménczséget 's nagyon élénk képzelődést mutattam, barátim megerősödének ezen irántam már elébb táplált vélekedésben. Ifjuságom'